

2-TOM, 3-SON

РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТДА КИЧИК БИЗНЕС МУОММОЛАРИ.

Аскарова Севара Бахтиёровна

“ТИҚХММИ” миллий тадқиқот университети

“Иқтисодиёт” кафедраси

катта ўқитувчи

Аннотация: Рақамли иқтисодиётни ўлчаш даражаси турли давлатларнинг бу жараённинг қандай даражада ривожланаётганлигини аниқлаш билан аҳамиятли. Ҳозирги кунда уларнинг амалиётда даражасини ўлчашнинг аниқ ечимига келинмаган.

Калит сўзлар: иқтисодиёт, жараён, шаклланиш, омил, рақамлаштириш, натижа, технология.

Рақамли иқтисодиётни ўлчаш даражаси турли давлатларнинг бу жараённинг қандай даражада ривожланаётганлигини аниқлаш билан аҳамиятли. Ҳозирги кунда уларнинг амалиётда даражасини ўлчашнинг аниқ ечимига келинмаган. Рақамли технологиялар ёрдамида амалга оширилаётган иқтисодий фаолият турлари сони кўпайиб бораётгани ва бунинг натижасида уларнинг иқтисодий аҳамияти ортиб бораётганини ҳисобга олган ҳолда рақамли иқтисодиётни ўлчаш энг устувор вазифа деган хулосага келдик. Бизнингча, рақамли иқтисодиёт кўплаб давлатларда шаклланиш ва ривожланиш босқичида бўлганлиги боис, унда пайдо бўлаётган қийинчиликлар ва муаммолар сабаб рақамли иқтисодиётнинг ҳажми сезиларли даражада паст баҳоланмоқда. Бизнинг фикримизга кўра, рақамли иқтисодиёт камрови катта, аммо анъанавий, рақамли бўлмаган иқтисодиётдан сезиларли даражада кичикроқдир. Бунинг асосий сабаби жаҳоннинг кўплаб мамлакатларида ҳамон анъанавий иқтисодиёт ҳукмронлиги давом этмоқда. Бундан шуни аниқлаш мумкинки, “глобал миқёсда рақамли иқтисодиёт нотекис тақсимланган”. Рақамли иқтисодиётни ривожлантириш стратегиясини эса фақатгина хусусий бизнес билан яратиш муқарар.

Рақамли иқтисодиётни шакллантиришда кичик бизнес бошқарувининг истиқболлари ҳам айнан бу соҳани рақамлаштириш муҳимлигини кўрсатди. Бу борада маҳаллий ва хориж олимларининг тадқиқот ишларини келтириш ўринли. Жумладан, бир гуруҳ маҳаллий олимларимиз рақамли иқтисодиёт – бу қуйидагиларни ўзгартиришдир, яъни бизнес юритиш моделлари, мижозлар билан муносабатларда хулқ-атвор стандартлари, виртуаллаштириш, булутли технологияларни жорий қилиш ва бир қатор бизнес жараёнлари билан боғлиқ бўлган омилларни санаб ўтишган. Россиялик олимлар ҳам “рақамли технологиялар ишлаб чиқариш ва кичик бизнесни ривожлантириш манбаи эканлигини айтиб, ўзгарувчан иқтисодий шароитда рақобатбардошликни оширишга имкон беради” деб таъкидлаб

2-TOM, 3-SON

ўтганлар ва кичик бизнесда рақамли технологиялардан фойдаланишнинг энг кенг тарқалган воситаларини келтирганлар.

Шу ўринда, янги инқилоб инновацион технология билан боғлиқ бўлган “янги касблар” нинг турли кўринишларини вужудга келтиради. Масалан, жаҳондаги иқтисодий туб бурилишларнинг яъни аграр иқтисодиётдан биринчи саноат инқилобига, ундан кейин иккинчи саноат инқилобига, кейин эса хизматлар иқтисодиётига ва рақамли иқтисодиётга ўтиш натижасида кўплаб касбларга зарурият қолмади ва улар ўз ўрнини янги иқтисодиётга хос ҳолда ўзгартирди. Буларнинг аниқ мисоли сифатида истиқболда талаб юқори бўладиган касблардан айримларини келтирдик. Футуролог - бу ўзига хос касб бўлиб, у деярли ҳеч қаерда ўқитилмайди, лекин бундай мутахассислар меҳнат бозорида жуда талабга эга. Улар компанияда ёки масофадан туриб ишлаши мумкин. Бу соҳада профессионал стандартлар мавжуд эмас, аммо футурист махсус кўникмаларга, жумладан, аналитик ва стратегик фикрлашга эга бўлиши керак. Хедрентинг, ёки стаффинг (инглизча staff – ходим) – онлайн платформалар орқали вақтинчалик ходимларни танлаш каби касбларни келтириш мумкин. Ҳозирги кунда айниқса рақамли иқтисодиёт ютуқларидан оқилона фойдаланиб, бизнес бошқарувини автоматлаштирган мамлакатлар амалиётида уберизациядан кенг миқёсда фойдаланилмоқда. Бу термин кам ривожланган ва ривожланаётган давлатлар иқтисодий жараёнида фойдаланилмаётганлиги сабаб уни янги термин сифатида ўрганилиши лозимлигини талаб қилади.

Ҳар қайси инқилоб даврида ривожланиш кескин тезлашиб, унинг даврий давомийлиги қисқармоқда. Бу шуни англатадики, саноат инқилоблари ҳар бир тўлқинининг юқори нуқтаси мамлакатда иқтисодий тизимнинг туб бурулиши билан кечади. Янги касблар ва янги бизнес моделларни жорий этилишини тақозо этади. Глобал миқёсда рақобатбардошликка эришишни стратегик вазифа сифатида ўз олдига қўйган ҳар бир мамлакат, аввало Индустрия 4.0 концепциясини мустаҳкамлаши устувор омиллардан саналади. Бу вазифалар шубҳасиз биз томонимиздан берилган таърифга кўра, бошқарувни автоматлаштириш ва иқтисодий жараёнларни оптималлаштиришни англатади. Ҳар қайси инқилоб даврида ривожланиш кескин тезлашиб, унинг даврий давомийлиги қисқармоқда. Бу шуни англатадики, саноат инқилоблари ҳар бир тўлқинининг юқори нуқтаси мамлакатда иқтисодий тизимнинг туб бурулиши билан кечади. Янги касблар ва янги бизнес моделларни жорий этилишини тақозо этади. Глобал миқёсда рақобатбардошликка эришишни стратегик вазифа сифатида ўз олдига қўйган ҳар бир мамлакат, аввало Индустрия 4.0 концепциясини мустаҳкамлаши устувор омиллардан саналади. Бу

2-TOM, 3-SON

вазифалар шубҳасиз биз томонимиздан берилган таърифга кўра, бошқарувни автоматлаштириш ва иқтисодий жараёнларни оптималлаштиришни англатади.

List of used literature

1. А. Файоль, Г. Эмерсон, Ф. Тэйлор, Г. Форд. Управление — это наука и искусство. М.: Республика. 1992. — 350 с.
2. Андреевна С.Б. Система управления в индустрии 4.0. Petersburg state University of Economics УДК 338, ББК 65.05, 357 с.
3. Иванович Г.Ю. “Цифровая трансформация социально-экономических систем на основе развития института Сервисной интеграции”. Специальность 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – сфера услуг). Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук. Санкт-Петербург – 2019 г.
4. Геннадьевна Т., Вениаминовна Т. Цифровые технологии —эффективные инструменты развития бизнеса ББК 65.05
5. Yusupova, N., [Nigmatovna]. (2023b). PEDAGOGIK TA'LIM KLASTERI MUHITIDA ARALASH TA'LIMNI QO'LLASH TEXNOLOGIYASI. Innovative Development in Educational Activities, 2(19), 5. <https://openidea.uz/index.php/idea/article/view/1699/2717>
6. Yusupova, N., [Nigmatovna]. (2021c). The involvement of teacher's: calling students to speak. International Journal of Academic Multidisciplinary Research (IJAMR), 5(2), 68–71. <https://scholar.google.com/scholar?oi=bibs&cluster=1606850095046738607&btnI=1&hl=ru>
7. Azamatovna, B. S., & Salijanovna, I. S. (2020). Classification of could words in german and Uzbek. PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology, 17(6), 7333-7339.
8. Bekmuratova, S. A. (2019). GRAMMATIC FEATURES OF DOUBLE WORDS IN GERMAN AND UZBEK LANGUAGES. Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology, 1(5), 248-252.

